

Skatteutskottets betänkande 2023/24:SkU28

Riksrevisionens rapport Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter

---

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse om Riksrevisionens rapport till handlingarna. Riksrevisionen har i rapporten Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter granskat om regeringen har utformat rotavdraget så att det på ett varaktigt och effektivt sätt ökar arbetsutbudet och minskar svartarbetet.

Riksrevisionen bedömer att rotavdraget har haft en relativt stor betydelse för att minska hushållens efterfrågan på svarta hantverkartjänster, men däremot haft en mycket begränsad effekt när det gäller att öka köparnas arbetsutbud och inkomster. Riksrevisionens övergripande slutsats är att rotavdraget i sin nuvarande utformning inte skapar tillräckligt stora skatteintäkter, genom minskat svartarbete och ökat arbetsutbud, för att motivera statens kostnader för rotavdrag.

Regeringen instämmer delvis i Riksrevisionens iakttagelser och delar Riksrevisionens bedömning om reformens långsiktiga effekt på arbetsutbudet. Regeringen delar även Riksrevisionens bedömning att rotavdraget bidragit till minskat svartarbete men anser att värdet av detta underskattas i rapporten. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att minska rotavdraget genom att utforma det så att dess kostnadseffektivitet ökar i förhållande till de effekter som uppnås mot svartarbete, t.ex. genom en sänkning av taket i rotavdraget. Regeringen avser i dagsläget inte att göra några förändringar av rotavdraget med anledning av Riksrevisionens rapport.

I betänkandet finns två motivreservationer (S, V).

Behandlade förslag

Skrivelse 2023/24:125 Riksrevisionens rapport Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Riksrevisionens rapport Svart på vitt - rotavdragets kostnader och effekter	5
Reservationer	8
1. Riksrevisionens rapport Svart på vitt - rotavdragets kostnader och effekter – motiveringen (S).....	8
2. Riksrevisionens rapport Svart på vitt - rotavdragets kostnader och effekter – motiveringen (V)	9
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	10
Skrivelsen.....	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Riksrevisionens rapport Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter

Riksdagen lägger skrivelse 2023/24:125 till handlingarna.

Reservation 1 (S) – motiveringen

Reservation 2 (V) – motiveringen

Stockholm den 30 maj 2024

På skatteutskottets vägnar

Niklas Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Niklas Karlsson (S), Per Söderlund (SD), Hanna Westerén (S), Eric Westroth (SD), Peder Björk (S), Fredrik Ahlstedt (M), Ida Ekeröth Claussion (S), David Lång (SD), Mathias Tegnér (S), Marie Nicholson (M), Ilona Szatmári Waldau (V), Bo Broman (SD), Annika Hirvonen (MP), Patrik Karlson (L), Crister Carlsson (M), Yusuf Aydin (KD) och Anders Karlsson (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I ärendet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2023/24:125 Riksrevisionens rapport Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter (RiR 2023:26). Den 16 januari 2024 informerade Riksrevisor Helena Lindberg med medarbetare utskottet om rapporten Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter och svarade på utskottets frågor.

Bakgrund

Riksdagens kammarkansli anmälde till utskottet den 21 december 2023 att Riksrevisionens granskningsrapport Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter (RiR 2023:26) hade kommit in till riksdagen och att rapporten överlämnats till regeringen samma dag för yttrande. Regeringen lämnade den 16 april 2024 sin skrivelse om Riksrevisionens rapport till riksdagen. Motionstiden gick ut den 2 maj 2024. Inga motioner har kommit in i ärendet.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens granskningsrapport Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter (RiR 2023:26).

Riksrevisionen bedömer att rotavdraget har haft en relativt stor betydelse för att minska hushållens efterfrågan på svarta hantverkartjänster, men däremot haft en mycket begränsad effekt när det gäller att öka köparnas arbetsutbud och inkomster. Riksrevisionens övergripande slutsats är att rotavdraget i sin nuvarande utformning inte skapar tillräckligt stora skatteintäkter, genom minskat svartarbete och ökat arbetsutbud, för att motivera statens kostnader för rotavdrag. Regeringen instämmer delvis i Riksrevisionens iakttagelser och delar Riksrevisionens bedömning om reformens långsiktiga effekt på arbetsutbudet. Regeringen delar även Riksrevisionens bedömning att rotavdraget bidragit till minskat svartarbete men anser att värdet av detta underskattas i rapporten. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att minska rotavdraget genom att utforma det så att dess kostnadseffektivitet ökar i förhållande till de effekter som uppnås mot svartarbete, t.ex. genom en sänkning av taket i rotavdraget. Regeringen avser i dagsläget inte att göra några förändringar av rotavdraget med anledning av Riksrevisionens rapport.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport Svart på vitt - rotavdragets kostnader och effekter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.
Jämför motivreservation 1 (S) och 2 (V).

Skrivelsen

Riksrevisionens iakttagelser

Riksrevisionen har granskat om rotavdraget har minskat svartarbetet samt ökat arbetsutbudet för de hushåll som använder rotavdrag. Riksrevisionen bedömer att rotavdraget har haft en relativt stor betydelse för att minska efterfrågan på svarta hantverkartjänster, men däremot haft en mycket begränsad effekt när det gäller att öka arbetsutbud och inkomster. Riksrevisionens övergripande slutsats är att rotavdraget i sin nuvarande utformning inte skapar tillräckligt stora skatteintäkter genom minskat svartarbete och ökat arbetsutbud för att motivera statens kostnader för rotavdrag.

I granskningen har Riksrevisionen undersökt rotavdragets långsiktiga och strukturella mål som riksdagen beslutade vid införandet 2009. Tidigare har rotavdrag med olika utformningar använts som tillfälliga konjunkturstöd.

Riksrevisionen bedömer att rotavdraget har haft en relativt stor betydelse för att hushållen efterfrågar svarta hantverkartjänster i lägre utsträckning än för 20 år sedan men att det är svårt att mer precist avgöra rotavdragets effekt på svartarbetet. På basis av de uppgifter om svartarbete som finns bedömer Riksrevisionen att statens kostnader för rotavdrag är väl stora i förhållande till de effekter som uppnås.

Riksrevisionen konstaterar även i granskningen att användningen av svarta löner har ökat inom byggindustrin samtidigt som hushållen har minskat sin efterfrågan på svarta tjänster. Det innebär att många rottjänster som hushållen uppfattar som vita i konsumentled i själva verket betalas med svarta löner i något eller flera led bortom konsumentledet. Vidare konstaterar Riksrevisionen att problemen med arbetslivskriminalitet ökat kraftigt i byggindustrin och bedömer därför att andra insatser än rotavdraget krävs för att motverka den typ av svartarbete och annan brottslighet som nu finns i flera av rotföretagen och i andra delar av byggindustrin.

Granskningen visar också att rotavdraget har låg träffsäkerhet och därmed endast i begränsad utsträckning kan bidra till att öka arbetsutbudet för de hushåll som gör rotavdrag. Det beror bl.a. på att en tredjedel av de hushåll som använder rotavdrag är pensionärer, personer som inte förvärvsarbetar eller

personer i hushåll med mycket höga inkomster. För många hushåll är det dessutom svårt att utföra arbetet själv, eftersom flera av de tjänster som de får göra rotavdrag för kräver en relativt hög grad av specialkunskap. Sammantaget betyder det att en stor del av tjänsterna med rotavdrag hade köpts på marknaden även om rotavdraget inte funnits och att endast en begränsad mängd extratid frigörs till marknadsarbete. Enligt Riksrevisionens beräkningar kan hushållen maximalt ha ökat sitt arbetsutbud med motsvarande 3 500 helårsarbetskrafter till följd av rotavdraget. Vidare har Riksrevisionen inte kunnat finna att hushåll med möjlighet att göra rotavdrag faktiskt har ökat sina arbetsinkomster.

Riksrevisionens rekommendationer

Riksrevisionen rekommenderar regeringen att minska rotavdraget genom att utforma det så att dess kostnadseffektivitet ökar i förhållande till målsättningen att motverka svartarbete. Det kan t.ex. ske genom en sänkning av det maximala rotavdraget per person och år.

Regeringens bedömning av Riksrevisionens iakttagelser

Regeringen delar Riksrevisionens bedömning att effekterna av rotavdraget på köparnas arbetsutbud är begränsade. Vid reformens införande motiverades effekten på arbetsutbudet av teoretiska resonemang. Det gjordes då ingen kvantifiering av vilken effekt som förslaget förväntades ha på köparnas arbetsutbud (prop. 2008/09:178). År 2011 redovisade Finansdepartementet en bedömning av förslagets effekt på köparnas arbetsutbud som ligger inom det spann som Riksrevisionen bedömer vara förslagets maximala effekt på arbetsutbudet.

Regeringen delar även Riksrevisionens bedömning att rotavdraget bidragit till att minska hushållens efterfrågan på svarta tjänster. Det är svårt att bedöma hur mycket av denna utveckling som kan tillskrivas rotavdraget. I sin bedömning av rotavdragets kostnadseffektivitet tar Riksrevisionen enbart hänsyn till hur rotavdraget bidragit till att minska efterfrågan på svarta rottjänster och hur detta påverkat de offentliga finanserna. Regeringen anser att minskat svartarbete är en vinst för samhället som är större än den direkta effekt som minskat svartarbete i rotbranschen har på statsbudgeten. Utbrett svartarbete har en negativ påverkan på den generella viljan att betala skatt. Rotavdraget bidrar därför till en högre legitimitet för skattesystemet i stort genom att det stimulerar till köp av vita tjänster. Att rotavdraget leder till minskat svartarbete har således positiva effekter som kommer samhället till gagn utöver vad som fångas i Riksrevisionens bedömning av rotavdragets kostnadseffektivitet.

Regeringen delar även Riksrevisionens bedömning att det behövs kompletterande åtgärder för att stävja svarta löner och annan brottslighet som finns i rotföretag och andra delar av byggbranschen. Till exempel beslutade regeringen den 22 februari 2024 om tilläggsdirektiv (dir. 2024:26) till

Delegationen mot arbetslivskriminalitet (A 2021:04). Där ges delegationen i uppdrag att ytterligare analysera byggsektorn för att se vad mer som kan göras för att komma åt problemen med arbetslivskriminalitet i sektorn och vilken effekt redan vidtagna åtgärder har haft. Delegationens slutbetänkande ska lämnas senast den 28 februari 2025. Vidare har 2022 års skatteförfarandeutredning till uppdrag att se över vissa frågor kopplade till skattereduktion för hushållsarbete.

Regeringens åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser

Riksrevisionens granskning har bidragit till ökad kunskap kring rotavdragets effekter på köparnas arbetsutbud, hushållens efterfrågan på svarta tjänster och förekomsten av svarta löner i rotföretagen. Regeringen följer löpande den vidare kunskapsutvecklingen kring förekomsten av svarta löner i såväl rotbranschen som andra delar av ekonomin. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att minska rotavdraget genom att utforma det så att dess kostnadseffektivitet ökar i förhållande till de effekter som uppnås mot svartarbete. Regeringen avser i dagsläget inte att göra några förändringar av rotavdraget med anledning av Riksrevisionens rapport.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att invända mot regeringens bedömning och föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Reservationer

1. Riksrevisionens rapport Svart på vitt - rotavdragets kostnader och effekter – motiveringen (S)

av Niklas Karlsson (S), Hanna Westerén (S), Peder Björk (S), Ida Ekeroth Clausson (S) och Mathias Tegnér (S).

Ställningstagande

Slutsatserna av Riksrevisionens rapport Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter (RiR 2023:26) är mycket tydliga: rotavdraget är inte kostnads-effektivt i sin nuvarande form, vare sig när det gäller att öka arbetsutbudet eller att minska andelen svarta löner i branschen. Riksrevisionen rekommenderar därför regeringen att sänka taket för rotavdraget. Regeringen gör tvärtom och föreslår i sin proposition Tillfälligt höjt tak för rotavdraget (prop. 2023/24:86) att taket för rotavdrag höjs. De fördelningspolitiska effekterna av förslaget är tydliga: förslaget kommer främst att gynna de 10 procent av hushållen som har de högsta inkomsterna.

Byggsektorn behöver stöd. Krisen i byggsektorn är en faktor som kraftigt bidrar till lågkonjunkturen. Den slår hårt mot de som jobbar i sektorn, samtidigt som den kommer med stora makroekonomiska risker. Minskningen i bostadsinvesteringar tynger BNP här och nu, och vi riskerar också att tappa den kompetens vi behöver för att bygga bostäder i framtiden. En långsiktig nedgång i bostadsbyggandet skulle i sin tur ha en negativ påverkan på vår tillväxt, vår nyindustrialisering och möjligheten för Sveriges befolkning att flytta till jobb och utbildning i olika delar av landet.

Därför har vi socialdemokrater i vår budgetmotion för 2024 föreslagit ett reformerat rotavdrag, med en höjd subventionsgrad för energieffektiviserande åtgärder. Det kan t.ex. handla om installation av bergvärme, vattenburen värme, solceller, dörrar och fönster eller tilläggsisolering. Energieffektiviserande tjänster föreslås få en höjd subventionsgrad till 50% samtidigt som subventionsgraden sänks för övriga rotarbeten. Åtgärden blir därmed offentligfinansiellt neutral.

En höjd subventionsgrad för energieffektiviseringar skulle öka kostnads-effektiviteten och göra det mer fördelningspolitiskt rättvist. Fler människor skulle ha råd att starta ombyggnationer, vilket skulle öka efterfrågan och gynna byggsektorn. Regeringens ”lyx-rot” är inte rätt väg framåt, vilket bekräftas i Riksrevisionens rapport. Ett höjt tak kommer bara att gynna de som redan har råd med stora renoveringar och kommer inte att ha någon effekt på krisen i byggsektorn.

Med denna motivering delar vi utskottets ställningstagande att skrivelsen bör läggas till handlingarna.

2. Riksrevisionens rapport Svart på vitt - rotavdragets kostnader och effekter – motiveringen (V)

av Ilona Szatmári Waldau (V).

Ställningstagande

Riksrevisionen har i rapporten Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter granskat rotavdragets effekter och kostnader. Riksrevisionen konstaterar att rotavdraget i dess nuvarande utformning inte skapar tillräckligt stora skatteintäkter genom minskat svartarbete och ökat arbetsutbud för att motivera statens kostnader för rotavdrag. Riksrevisionen konstaterar också att samtidigt som hushållen har minskat sin efterfrågan på svarta tjänster, har användningen av svarta löner ökat inom byggindustrin. Utvecklingen är särskilt tydlig bland små byggföretag som också utför merparten av alla rottjänster. Riksrevisionen framhåller att många av de rottjänster som hushållen uppfattar som vita i konsumentled i själva verket betalas med svarta löner i något eller flera led bortom konsumentledet.

En viktig slutsats i Riksrevisionens rapport är att det vore kostnadseffektivt att sänka taket för rotavdrag och att självfinansieringsgraden för avdraget är mycket låg. Riksrevisionens rapport visar även att det är betydligt vanligare att nyttja rotavdrag bland hushåll med höga inkomster än bland hushåll med lägre inkomster.

Jag välkomnar Riksrevisionens granskning. Trots Riksrevisionens förslag om att sänka taket för rotavdraget har regeringen och majoriteten i riksdagen valt att höja det ytterligare. Jag anser att regeringen borde följa Riksrevisionens rekommendationer och inte genomföra sitt förslag om höjt tak för rotavdraget. Förslaget om höjt tak för rotavdrag motiveras med att man vill främja sysselsättningen i byggsektorn. Riksrevisionen har inte granskat i vilken mån rotavdraget bidragit till arbetstillfällen i byggindustrin. Jag håller med om att nu när byggandet bromsat in kraftigt behöver byggindustrin stödjas ytterligare men inte med ett utökat rotavdrag. Vänsterpartiet har i stället föreslagit ett kraftigt statligt stöd för att hålla byggandet och sysselsättningen igång. Ett stöd som både ska användas till subventionerade anställningar och för att kommuner och regioner ska kunna tidigarelägga sina investeringar.

Med denna motivering delar jag utskottets ställningstagande att skrivelsen bör läggas till handlingarna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2023/24:125 Riksrevisionens rapport Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter.